

Metzinger Péter

**Mesterséges intelligencia,
polgári jogi
cselekvőképesség,
jogalanyiség**

Corvinus Law Papers

CLP 3/2025

The primary purpose of the Corvinus Law Papers (CLP) is to publish the results of research projects performed by those connected to the Department of Business Law as research reports, working papers, essays and academic papers. The CLP also publishes supplementary texts to be used for practical and theoretical training of students.

Editor-in-Chief:

Dániel Bán (Associate Professor, Corvinus University of Budapest, Department of Business Law)

Contact: daniel.ban@uni-corvinus.hu

Editorial Board:

Dániel Bán (Associate Professor, Corvinus University of Budapest, Department of Business Law)

Contact: daniel.ban@uni-corvinus.hu;

Mónika Csöndes (Assistant Professor, Corvinus University of Budapest, Department of Business Law)

Contact: monika.csondes@uni-corvinus.hu;

Zoltán Nemessányi (Associate Professor, Corvinus University of Budapest, Department of Business Law)

Contact: zoltan.nemessanyi@uni-corvinus.hu

Address of the Editorial Board:

Corvinus Law Papers
1093 Budapest, Fővám tér 8. III. emelet 321/A

Publisher:

Corvinus University of Budapest
H-1093 Budapest, Fővám tér 8.

Responsible for the edition:

Dániel Bán

ISSN 2416-0415

Mesterséges intelligencia, polgári jogi cselekvőképesség, jogalanyiség

Metzinger Péter

ügyvéd, egyetemi docens (BCE Gazdasági Jogi Tanszék)

e-mail: metzingerpeter@gmail.com

Absztrakt: A mesterséges intelligencia (MI) egyre szélesebb körű társadalmi felhasználása jogi reakciókat inspirál. A jelen cikk e lehetséges, netán szükséges jogi reakciókat nem a technológia, hanem a polgári jog klasszikus dogmatikája felől igyekszik megvizsgálni, abból indulva ki, hogy amíg az MI technológiai marad – tehát amíg nem hoz saját, önálló döntéseket –, addig nem állítja a polgári jogot valós kihívások elé, ellenben az már érdemi – polgári jogi és társadalmi – változásokat hozhat, ha az MI polgári jogi értelemben cselekvőképessé válik, mely cselekvőképességnek dogmatikailag szükségszerű vonzata lesz valamiféle jogalanyiség elismerése.

1. Bevezetés

Az értelem, az intelligencia – legegyszerűbben – a környezet érzékelésének, az érzékelt adatok feldolgozásának, majd e feldolgozás eredményének a környezet felé történő közvetítési képességét jelenti. A fotocellás ajtórendszer például érzékeli, ha a tér egy adott tartományában megjelenik egy bizonyos kiterjedésű test, ennek alapján nyitja az ajtót, majd (egy időtartam eltelte, vagy ha a megfigyelt tartomány üressé válik) csukja. Azon környezeti (input) jelenségek halmaza, amelyeket az intelligencia érzékelni és értelmezni képes, az intelligencia értelmezési tartománya (vagy lexikális tudása), azon (output) cselekmények halmaza pedig, amelyeket az intelligencia képes a környezetében elvégezni, az értékészlete (vagy kompetenciája). Az értelem annál erősebb, minél nagyobb az értelmezési tartománya, minél szélesebb a kompetenciája, minél gyorsabban és pontosabban végzi el a műveleteket, illetve ha képes a tudását és a kompetenciáit bővíteni.

Az MI a jog számára *belülről* és *kívülről* egyaránt érdekes lehet: az előbbi esetben – ontológiaiilag – az MI technológiaként (mint műszaki-informatikai megoldás) lesz a vizsgálat (és adott esetben a szabályozás) tárgya, a második esetben, *kívülről*, az MI olyan jogilag jelentős társadalmi jelenség, amely a jogalanyokkal funkcionális kapcsolatba kerül. E külső és belső vetületek egymással természetesen szorosan összefüggnek, egymást kölcsönösen meghatározhatják, ugyanakkor egymástól függetlenül is vizsgálhatók. E cikk az MI-t *kívülről* tárgyalja, mert a polgári jog a társadalom (egyik) fenomenológiája, amit a magábanvaló dolog nem érdekel; ennek megfelelően a polgári jog szempontjából közömbös, hogy az MI milyen technológiai formában jelenik meg, rendelkezik-e fizikai testtel, vagy a virtuális térben marad¹ (cselekedni a virtuális térben is lehet), és az is mindegy, hogy az MI élőnek tekinthető-e vagy sem. A veszélyes üzem jogi rezsimjének is a veszély a lényege, a potenciális társadalmi hatás, nem pedig e hatás technológiai oka, alapja.

2. Az értelem a polgári jogban

A polgári jog az értelmet, az intelligenciát a cselekvőképesség fogalmán keresztül ragadja meg, hisz a cselekvőképesség az *értelmes akarat-elhatározásra való képesség*², illetve a

¹ A fizikai megjelenés a robot jogi megragadásának egyik *sine qua non* feltétele, például az határolja el a robotot a botoktól, lásd UDVARY SÁNDOR: A gépi identitás látszatáról. *Glossa Iuridica*, 2018/3-4. 53.

² VILÁGHY MIKLÓS – EÖRSI GYULA: *Magyar polgári jog*. Budapest. 1965. 100.

cselekvőképesség az embernek – s a hatályos magyar jogban csak az embernek – az a képessége, amelynél fogva saját akarat-elhatározásával a saját nevében jogokat szerezhet és kötelezettségeket vállalhat.³

A cselekvőképességnek tehát két összetevője van: (i) egy jog előtti, *de facto* (intellektuális, pszichológiai) jelenség, melynek lényege az önálló, belső akarat (autonóm érdek) és az annak megfelelő külső cselekvésre való képesség (ezt nevezem *de facto* cselekvőképességnek), és (ii) egy jogi, amely ezt az akaratot polgári jogilag kreatívnek fogadja el. A jogi kreativitás értelemszerűen a jogalany érdekei által meghatározott tartalmú jognyilatkozat tételének a képessége, a Ptk. 2:8. § (2) bek. szerint. Nem vitás, hogy például egy tízéves gyerekek van önálló, kifejezhető, megvalósítható akarata (*de facto* cselekvőképes), az viszont már egy ettől független jogalkotói (jogpolitikai) döntés, hogy ezt az adott jogrendszer mennyire ismeri el polgári jogilag kreatívnek.⁴

A cselekvőképesség halmaza szűkebb a jogalanyénál, annak részhalmaza: minden cselekvőképes személy jogalany, de nem minden jogalany cselekvőképes. Ez egyrészt a dolog természete szerint van így (az embernek előbb meg kell születnie, visszavonhatatlanul jogalannyá kell válnia, hogy cselekedhessen), másrészt pedig az csak egy jogpolitikai döntés, hogy például a jogi személyek nem tekintendők cselekvőképesnek. A jogképességnek és a cselekvőképességnek nem feltétlenül kell együtt járnia, és az időbeli egymásra-következésük (miszerint adott alany cselekvőképessége nem előzheti meg a jogalanyiságát) sincs kőbe vésvé. A római jogban a rabszolga jogalanyiság nélkül volt cselekvőképes,⁵ de utóbb – ha felszabadították – jogképessé (jogalannyá) is válhatott, az olasz polgári jog pedig elismeri a jogi személyek cselekvőképességét is, azon az alapon, hogy a jogi személy szervezetének a részét képezi az őt képviselő természetes személy.⁶

A *de facto* cselekvőképes – vagy igazi – MI alatt tehát azt a nem természetes jelenséget (jellemzően informatikai megoldást) értem, ami autonóm módon képes a jogalanyokkal interakcióra lépni, tehát – a polgári jogi cselekvőképességgel egyezően – van öntudata (beszámítási képessége), azaz saját akarat (vagy legalábbis érdeke), tehát független (emancipált) az alkotójától (a szüleitől). Nem cselekvőképes tehát az MI, ha – akár önfejlesztő módon – csak ellenőrzi, előre jelzi, bírálja, javítja, helyettesíti az emberi döntéseket, de (logikailag) nem képes saját, eredeti, önálló célokat kitűzni és ezek érdekében másokkal kapcsolatba lépni.

3. Áru versus személy

A polgári jogi szabályozás valamely jelenséget *prima facie* személyként (jogalanyként)⁷ vagy dologként⁸, illetve jogviszonyként (pl. felelősségként) ragadhat meg.⁹ Ebből következően az

---

³ KECSKÉS LÁSZLÓ: *Magyar polgári jog. Általános rész II. A személyek joga*. Budapest-Pécs, Dialóg Campus, 1999. 38.

⁴ A Ptk. a tízéves gyermeket egyrészt cselekvőképtelennek tekinti (2:13. §), másrészt viszont az önálló jogi kreativitását bizonyos körben mégis elismeri [2:14. § (2) bek.]. Ezzel szemben, például, a főemlősök nyilvánvalóan meglévő öntudatához és akaratához a jogalkotó nem kapcsol cselekvőképességet, mert nem ad nekik jogalanyiságot.

⁵ BESSENYŐ ANDRÁS: *Római magánjog*. Budapest-Pécs, Dialóg Campus, 2003. 204., 287.

⁶ ANDREA TORRENTE – PIERO SCHLESINGER: *Manuale di diritto privato*. Milano, Giuffrè, 1997. 106-107.

⁷ Az egyszerűség végett a jogalany és személy, továbbá a jogalanyiság, jogképesség, jogi személyiség fogalmakat lényegében szinonimaként használom.

MI polgári jogilag szintén jogalanyként, dologként (kvázi dologként, szellemi alkotásként) vagy jogviszonyként szabályozható, esetleg egy ezek közötti, átmeneti, vagy *sui generis* intézményként. A dolog, a szellemi alkotás és a jog egyaránt polgári jogi jogviszonyok tárgya lehet: a kereskedelmi forgalomban adható és vehető árukról van tehát szó.

Fontos, hogy az áru-személy dichotómia – az emberi jogok elismerése mellett – egyáltalán nem függ az értelemről, annak a minőségéről. Az ember biológiai-társadalmi léténél (fogantatásánál, születésénél) és nem az értelménél fogva jogalany, a szoftver pedig (legalábbis egyelőre) ugyancsak attól függetlenül marad kvázi dolog (szellemi alkotás, tulajdon¹⁰), hogy mire képes, mennyire *értelmes*. Ettől függetlenül polgári jogi (egyben filozófiai) evidencia, hogy ha valamely jelenség áru (dolog), akkor nem lehet jogalany (személy), és fordítva, a személyek és az áruk halmazainak tehát üres a metszete. Ebből következik az is, hogy a társaságnak nincs tulajdonosa (még az egyszemélyes kft. egyedüli tagja sem tekinthető e kft. tulajdonosának). A társaság ugyanis jogalany, a jogalany pedig nem lehet tulajdonjog tárgya (ami a dolog)¹¹; az egyedüli tag tulajdonában dogmatikailag az üzletrész van, nem a társaság maga. Amíg tehát az MI – bármilyen technológiai konstrukcióban – tulajdonolható, kereskedhető, passzív áru, addig fel sem merülhet, hogy aktív jogalany legyen (és viszont, ha egyszer jogalany lesz, nem lehet többé áru).

A társadalmi joggyakorlatban azonban mégis vannak olyan szituációk, amikor egy adott jelenség (bizonyos körben) úgy viselkedik, mint egy jogalany, jóllehet formálisan nem az. S viszont, vannak olyan esetek, amikor egy jogalanyt úgy kezelünk, mintha áru lenne. Az előbbire a klasszikus példát a perbeli jogképesség azon esetei szolgálják, amikor egy polgári jogi jogalanyisággal nem rendelkező entitás¹² peres fél lehet, mivel a perbeli jogképesség tágabb a polgári jogi jogképességnél,¹³ minél fogva ezek az entítások egy adott körben lényegében úgy tekintendők, és úgy is viselkednek, mintha jogalanyok lennének.¹⁴

Az ellentétes irányú példa a gazdasági társaság, amely ugyan a fentiek szerint jogalany, tehát nem lehet dolog, jogilag mégis tekinthető annak is. Az emberi társadalom működése, ezen belül a jogalkotás olykor ugyanis csak nagyvonalakban követi a dogmatikai tisztaságot, ezért minden további nélkül értelmes az a kijelentés is, hogy a kft. a tagjai *tulajdonában* van¹⁵

---

⁸ Vö. pl.: RÁCZ LILLA: A személy és a dolog fogalmának (lehetséges) változásai a mesterséges intelligencia és a kriptovaluták világában. *Állam és Jogtudomány*, 2020/4. 82-107.

⁹ Ennek megfelelően a robotok kapcsán a jogalanyiség kérdése a felelősség kérdésével együtt értelmezhető, hiszen azok egymást feltételezik, lásd KLEIN TAMÁS: *Homonculum regulare necesse est. Jogtudományi Közlemény*, 2018/9. 383.

¹⁰ A szellemi tulajdonjog az eredendően nem szűkös tudást és információt szűkös jószággá (tehát értékesíthető áruvá) alakítja, vö. CHRISTOPHER MAY – SUSAN K. SELL: *Intellectual Property Rights. A Critical History*, Boulder-London, Lynne Rienner, 2006. 5.

¹¹ Ptk. 5:14. §.

¹² A jogalanyisággal nyilvánvalóan nem rendelkező szerkesztőség és üzemi tanács is peres fél lehet a Pp. 496. § (1) bek., illetve 514. § (1) bek. alapján.

¹³ KENGYEL MIKLÓS: *Magyar polgári eljárásjog*. Budapest, Osiris, 2013. 133.

¹⁴ A dolog kvázi jogalanyiségére jó példa volt a külföldi vállalkozások magyarországi fióktelepe is, amely a külföldi vállalkozás (mint jogalany) tulajdonában álló eszközök bizonyos halmaza, amelynek formálisan nem volt önálló, a külföldi vállalkozástól elkülönült jogalanyiséga, mégis, a gazdasági életben úgy viselkedett, mint egy jogalany. Az 1997. évi CXXXII. törvény 2012. október 28-tól hatályos 3. § (1a) bek. aztán kifejezetten is elismerte a fióktelep jogképességét.

¹⁵ S annak ellenére, hogy e kijelentés dogmatikailag nyilvánvalóan helytelen, a tagokat a jogi szabályozás is nevezi tulajdonosnak, lásd pl. a Csődtörvényben – egyebek mellett – a 34. § (1) bek.-t, vagy a Ptk. Harmadik Könyv, III. Cím VII. Fejezetét a jogi személy *tulajdonosi* ellenőrzéséről, illetve a 2015/849 Irányelvet a tényleges tulajdonosról.

(miközben sokszor a menedzsment és a felügyelőbizottság ellenőrzés alatt áll¹⁶), mert ez a szociológiai valóság, hiszen a tagok dönthetnek úgy, hogy (a társaság önálló gazdasági érdekeitől függetlenül, azokkal szemben) megszüntetik a társaság jogalanyiságát. A társaság is jogügylet tárgya lehet, azt egyrészt „meg lehet venni” (jóllehet formálisan nem a társaság, hanem annak üzletrésze, részvénye az áru), másrészt a társaságon közvetlenül is valódi ügyleteket lehet végrehajtani az átalakulás¹⁷ keretében. A polgári jog gyakorlatában tehát a jogalany és az áru kategóriái közötti határvonal bizonyos mértékben átjárható.

A hatályos jogi szabályozásban az MI *csak* áru (dolog, szellemi alkotás, igény, technológia). A jogi személyek dogmatikája és történelme azonban már igazolta, hogy a társadalom számára hasznos, ha az egyes embereken kívül is vannak, működnek jogalanyok, akik önálló vagyonnal, saját jogokkal és felelősséggel, önálló érdekekkel rendelkezhetnek.¹⁸ A jogi személyek társadalmi működése azonban (egyelőre) kivétel nélkül emberek tevékenységének az összessége (mely emberi tevékenységek különböző technológiák használatát is magukba foglalhatják), a jogi személy elképzelhetetlen tagok nélkül (akik ugyan maguk is lehetnek jogi személyek, de végül minden sor végén természetes személyeket kell találnunk). A jogi személyek mögött meghúzódó szervezet (amelynek a működése olykor *black box* jellegű mutathat) lehet kiszámíthatatlan, átláthatatlan, az abban résztvevő minden egyes embertől (bizonyos mértékig) független, ugyanakkor a jogi személy tevékenysége mégis az őt alkotó, neki dolgozó emberek tevékenységének az eredője. Egyetlen jogi személy sem tudna tartósan és ténylegesen működni a társadalomban, ha a működését nem biztosítanák emberek. Ebből következik a jogi személyek szabályozhatósága, hiszen a jogi személyek szabályozása is emberek szabályozása. Az igazi, vagyis a *de facto* cselekvőképes MI ebben nyilván különbözni fog a jelenlegi jogi személyektől, mert nem (feltétlenül) lesz szüksége például menedzsmentre sem, hiszen a digitális térben képviselő nélkül is el fog tudni járni.

4. A jogalanyiság dogmatikai szüksége és kérdései

A fentiekből következik, hogy a polgári jog – illetve a jogalkotó – akkor fog újszerű, egyszerre nehéz és izgalmas kérdésekbe ütközni, amikor megjelenik a társadalomban a *de facto* cselekvőképesseggel rendelkező, igazi MI. Mert azzal, vele (?) valamit kell majd kezdeni.

Ha majd megjelenik (és most úgy tűnik, hogy előbb-utóbb meg fog jelenni) a cselekvőképes MI, akkor az első kérdés az lesz, hogy az intelligenciája vajon erősebb lesz-e, mint az emberé. Mert bárki is a szabályozó, senki sem szabályozhat nálánál okosabbat, intelligensebbet, mert a szabályozáshoz el kell képzelni a lehetséges jövőt, a szerényebb intelligencia viszont nem tudja anticipálni azt, amire a fejlettebb képes lehet (a kutya sem tud embert idomítani). Ha az MI okosabb lesz, mint az ember, akkor semmi értelme nem lesz már jogilag szabályozni (hacsak nem a betiltás, a karantén és/vagy a kiírtás lesz a szabályozás tárgya).

Ha a cselekvőképes MI intelligenciája nem fogja meghaladni az emberét, akkor a polgári jogi szabályozásnak az alapkérdése az lesz, hogy vajon kapjon-e jogalanyiságot az olyan entitás, amelynek öntudata és saját akarata van? Erre a válasz a polgári jogi dogmatika és a

---

¹⁶ Lásd SÁRKÖZY SZABOLCS: Gondolatok a testületi ügyvezetés, valamint az fb. tagjainak döntéshozatal során tanúsított „passzivitásával” összefüggő felelősségi kérdésekről. *Gazdasági Jog*, 2023/1-2. 68-76.

¹⁷ A Ptk., illetve a 2013. évi CLXXVI. törvény szabályai szerint.

¹⁸ A jogi személyek működésének egyik fontos aspektusa az adóalanyiságuk, ami az MI adóztatásának az egyik modellje lehet, erről lásd CZOBOLY GERGELY – ERDŐS GABRIELLA: *Adózási és adótervezési ismeretek*. Budapest, HVG-ORAC, 2021. 79.

jogtörténet szerint csak igenlő lehet, mert a társadalomban önállóan cselekvő ágens tetteit csak bizonyos, indokolt esetekben lehet másnak betudni, akkor, ha erre a betudásra van társadalmi-gazdasági-erkölcsi ok (miszerint például a gyermekért a szülő felel, az alkalmazottért a munkáltató, az ügyvezetőért a társaság, az állatért a gazdája, a képviselőért a képviselt).

Az önállóan, mindenkitől függetlenül cselekvő ágens (pl. egy felnőtt, saját érdekében eljáró, cselekvőképességében nem korlátozott ember) esetében azonban nincs olyan jogi ok, ami miatt az ő tetteiért mást kellene, lehetne felelősségre vonni. Nem sok értelme lenne annak sem, ha a cselekvőképes MI-t is dologként (kvázi dologként) szabályozná a jogrendszer, hiszen a passzív dolognak nincs, nem lehet saját érdeke, nem is tud cselekedni, az igazi MI-nek azonban a fentiek szerint éppen a cselekvőképesség lesz a lényege, amit a jogi szabályozás sem hagyhat figyelmen kívül.¹⁹ A cselekvőképesség (az öntudat) tehát egyrészt *ipso facto* kizárja az árujellegét, másrészt a felelősséget visszatelepíti a cselekvőre, ami aztán jogalanyiságot implicál. Mert ha a cselekvőképes MI nem lesz (legalább funkcionális) jogalany – a jogrendszer nem fogja jogalanyként elismerni –, akkor a működésének a következményei jogilag a légtüres térben fognak lógni, vagyis mindenki maga fogja viselni annak a kockázatát, hogy egy ilyen MI-vel kapcsolatba lép, még akkor is, ha nem is akar vele kapcsolatba lépni.

Míg a természetes személy jogalanyiságát egy demokratikus jogállam csak tudomásul veheti, tudomásul köteles venni, az tehát a jogtól függetlenül, azt megelőzően létezik (az emberi jogoknak nem konstitúciója, hanem deklarációja van), addig a jogi személyek jogalanyisága pusztán jogi realitás,²⁰ azt tehát egy adott jogrendszer teremti meg és tartja fent. A természetes és a jogi személy ontológiai különbözőségéből következik az is, hogy míg az ember halála olyan tény, amelyből a jogrendszer csupán levonja a következtetést, hogy az adott természetes személy jogalanyisága megszűnt, addig a jogi személy jogalanyiságának a megszűnéséhez jogi aktusra (jellemzően polgári és közigazgatási aktusok sorára) van szükség.

Nem tűnik valószínűnek, hogy a polgári jog azt megelőzően elismerné a cselekvőképes MI jogalanyiságának a lehetőségét, hogy az a társadalomban megjelenjen. Illetve, ha a jogalkotó proaktív módon előre szabályozná is az igazi MI jogalanyiságát, abból sem következne feltétlenül az igazi MI megvalósulása. A jelenlegi jogi személyek és a cselekvőképes MI közötti ontológiai különbség, hogy míg az előbbit a jogszabályi felhatalmazás keretei között a jogalanyok polgári jogi jogügylete képes létrehozni, addig az utóbbit nem. Illetve, ha a technológiai jog tiltaná is a cselekvőképes MI előállítását, az e tiltás ellenére is létrejöhet (miként ha egy emberi klón megszületik, ember, jogalany lesz²¹), ami a jogi személyek esetén kizárt. Épp ez a lényege a *de facto* cselekvőképességnek: az vagy van, vagy nincs, de ontológiailag nem függ a jogtól.

---

¹⁹ A cselekvőképes MI-nek jelenleg még az adóztatása is teljesen szabályozatlan, és mivel annak működése a digitális térben valósulhat meg, az további bonyodalmakat generálhat, lásd CSABAI RÓBERT – CZOBOLY GERGELY: A digitális cégek adóztatásának kihívásai – nemzetközi válaszkísérletek. *Adó: A Pénzügyi Kormányzat Lapja*, 2016/12-13. 85.

²⁰ A jogirodalom fejlődése során ugyan felmerültek a jogi személy egyéb ontológiai magyarázatai is (lásd KECSKÉS LÁSZLÓ: i.m. 128-147.), de az aktuális tételes jog alapján nem vitatható, hogy a jogi személy jogi realitás, amint az következik a Ptk. 3:1. § (4) és 3:4. § (4) bek.-ből, és lényegében ezt mondta ki az Európai Bíróság is a 81/87. sz. *Daily Mail* ítélet 19. bekezdésében, erről lásd NEMESSÁNYI ZOLTÁN: A székhely elv alkonya? *Daily Mail – Centros – Überseering. Európai jog*, 2003/3. 16-24.

²¹ A klónozással létrehozott és megszületett „intergenerációs iker” létezése, emberi mivolta sem lenne tagadható, lásd NAVRATYL ZOLTÁN: Az ember reprodukív klónozásának jogi perspektívái. *Közjogi Szemle*, 2011/3. 45-51.

Azon ellenérvek, miszerint a jogi személyekre kialakított – funkcionális, az emberétől eltérő ontológiai alapú, ahhoz képest korlátozott, ámde az időben akár végtelen – jogalanyiség nem lenne az MI-re adaptálható, szakmailag nem tűnnek megalapozottnak (valójában nincsenek is e szakmai érvek kifejtve). Ha a jogalanyiség kategóriája – a megfelelő finomhangolással – évszázadok, évezredek óta megfelel az embernek és a jogi személyek roppant változatos típusainak is, akkor ugyan mégis miért lenne kizárható, hogy az MI (valamiképp) kompatibilis lehet a jogi személyiség intézményével?²² Az igazi MI jogalanyiségének megadása melletti egyik legerősebb – határozottan konzervatív – szakmai érv, hogy valójában nincsenek azzal szemben adekvát dogmatikai ellenérvek.

Önmagában azzal, hogy a jogrendszer jogalanyiságot ad az általa kifejezetten szabályozott és elismert, ember által alkotott jelenségnek (pl. a jogi személynek), sőt, még az emberi jogok egy részét is elismeri a javukra, nem leértékeli az embert, hanem egy praktikus jogi megoldást alkalmaz, mégpedig a társadalom, tehát az ember érdekében. Ha tehát már lesz igazi MI, és azt a társadalom nem kívánja eltörölni, akkor a jogalanyiség megadása etikai alapon – logikusan – nem utasítható el. A jogrendszernek a morálisan kifogásolható, ambivalens tényeket is konszolidálnia, szükség szerint szabályoznia kell, ha e tények társadalmilag relevánsak (pl. abortusz, eutanázia).

Mivel a jogi személyiség megadása a polgári jogban együtt jár a jogi személy nyilvántartásba vételével [Ptk. 3:4. § (4) bek.], a jogalanyiség tagadásának és így a nyilvántartás hiányának az egyik negatív következménye lenne, hogy a társadalom számára nem lesz egyértelmű, milyen cselekvőképes MI-k léteznek és működnek. Ebből következően, ha a polgári jog nem is kívánja megadni az igazi MI számára a jogalanyiságot (vagy annak valamilyen szintjét), az feltétlenül szükségesnek tűnik, hogy az igazi MI-t a hatóság (bíró) nyilvántartásba vegye, és a valódi kérdés, hogy ki legyen ezért a felelős. Esetleg az MI kérheti-e önmaga nyilvántartásba vételét (ahogy azt a még nem létező társaság is teszi)? Az MI nyilvántartásának kialakítása *in abstracto* nem tűnik nehéz feladatnak, az ingatlan- és a cégnyilvántartás mellett felállítható egy MI nyilvántartás is. A nyilvántartás tartalmának a meghatározása alapvetően technológiai jogra kérdés: miként lehet egy igazi MI-t azonosítani (és a többitől megkülönböztetni)? A polgári jog számára a legfontosabb, hogy az azonosítás legyen egyértelmű, adjon megfelelő tájékoztatást a társadalomnak az adott MI-ről (elsősorban is arról, hogy milyen területen tevékenykedik, mikor lép be a társadalomba, milyen eszközöket képes felhasználni, milyen inputokból milyen outputokat produkálhat, képes-e a sokszorozódásra, a „szaporodásra”). Mivel az igazi MI léte nem pusztán jogi realitás, az MI jogi léte – a jogi személyekkel szemben – nem köthető a nyilvántartásba vételhez. A nyilvántartásba vételhez, illetve annak elmulasztásához persze fűzhetők jogkövetkezmények, de ezek *ipso facto* nem érintik (nem tudják érinteni) az MI (jogilag értékelt, értékelendő) létezését és működését.

Ahhoz tehát, hogy az MI jogalany legyen, a tételes jog kifejezett elismerésére, vagyis – a hatályos joghoz képest – jogalkotásra lesz szükség. Az MI-vel kapcsolatban jelzett azon kockázat, miszerint a jogalanyiságát azért szorgalmazza az ipar, hogy így mentesüljön az MI tevékenységével kapcsolatos felelősség alól,²³ a jogalanyiságot támogató érvvé is transzformálható: ha ugyanis az igazi MI jogalanyiságot kap, akkor többé nem lehet áru, így

---

²² A jogirodalom is rámutat, hogy az „intelligens” robot alanyként és nem (csak) tárgyként való elismerése nem ellenkezik az aktuális jogrendszerek elveivel, lásd UGO RUFFOLO: *Intelligenza artificiale e problemi di diritto civile*. In: GINEVRA CERRINI FERONI – CARMELO FONTANA – EDOARDO C. RAFFIOTA (szerk.): *AI Anthology*. Bologna, il Mulino, 2022. 172.

²³ Lásd pl. UDVARY SÁNDOR: i.m. 59.

azt nem lehet eladni sem, vagyis elenyészik az MI „gyártójának” azon – esetleg rosszhiszemű – üzleti érdeke, hogy felelősségvállalás nélkül húzzon hasznot az MI működéséből. A cselekvőképtelen, technológiai MI jogalanyiségének a lehetősége polgári jogilag természetesen fel sem merülhet, így a technológiai MI gyártójának, üzemeltetőjének a vonatkozó polgári jogi felelőssége – pl. a veszélyes üzem vagy a termékfelelősség szabályai szerint – megállapítható, akár biztosítási kötelezettség is telepíthető rájuk.

A valódi gazdasági probléma és így polgári jogi kérdés ezért szerintem az lesz, hogy a mesterséges döntési autonómia mikor, milyen logikai-filozófiai-informatikai-technológiai kritériumok²⁴ szerint éri el azt a fokot, szintet, társadalmi értéket, amikor az adott entitás (az igazi MI) minőségében már több lesz, mint egy áru, amit (akit) ezért – a konszolidált társadalmi együttélés és fejlődés érdekében – már nem lehet adni-venni, bérbe adni, gazdaságilag más által kiaknázni. Ha lesznek valóban újszerű polgári jogi kérdések, azok az MI mint szellemi termék és az igazi MI mint jogalany közötti átmenet kiegyensúlyozó szabályozására fognak vonatkozni, arra, hogy jogilag miként emancipálható, emancipálódhat az MI.

Ugyancsak fontos polgári jogi kérdés lesz a cselekvőképes MI jogalanyiségének a megszűnése, megszüntetése. Egy klasszikus jogi személy esetében ez semmiféle problémát nem vet fel, lévén a jogi személy pusztán jogi realitás, és nincs önálló, a természetes személytől megkülönböztethető cselekvőképessége sem. A klasszikus jogi személyek végső soron mindig konkrét emberek érdekében és által működnek, nekik dolgoznak. Az igazi MI ontológiai lényege azonban éppen az lesz, hogy nem lesz mögötte olyan természetes személy (tényleges tulajdonos), aki a működését legalább stratégiaileg meghatározná, sem menedzsmenst, ami operatív képviselné. A klasszikus jogi személy nem tud tiltakozni a megszüntetése ellen, sőt, a végelszámolását is ő maga kéri. Ezzel szemben a *de facto* cselekvőképes MI akár lépéseket is tud tenni az elpusztítása, törlése, karanténba zárása ellen.

---

²⁴ Mellőzöm e körben a *pszichológiai* jelző használatát, mert ugyan az önreflexióra képes tudat (öntudat), ami az igazi MI sajátossága, *ipso facto* vezet a pszichológiához, a pszichológiai jelleg nem az előfeltétele az MI-nek, hanem a következménye. Nem mellőztem viszont az informatikai-technológiai jelzőt, mert egyértelműnek tűnik, hogy az igazi MI informatikai megoldásként fog megszületni, jóllehet az öntudatra ébredés szempontjából közömbös az entitás materiális (biológiai és/vagy informatikai) természete.